

שיעורי הבית

המילה, המחשבה, הייתה שם עצם בכלל... היא פתחה סוגר אחד בחשש, כתבה "בית", התגברה שלא להשעינו על הפיגום "למשל", וסגרה בסוגר הנגדי. אחר הרחיקה מעט את ראשה, והביטה במקום החדש שלא היה לו סיכוי, ואשר חזר והוקף בקירות רופפים; אולי של זאת, המחשבה, ששבה ופעמה במוחה בגלל הסיפור, עם כל עמוד שקראה בסיפור...

ופעמיים קראה, במשך שלושת ימי מחלתה (דלקת שקדים מספר שש מאות אלף ומאתיים שבעים ואחת, ניחשה). ושם קיננה, המחשבה. לא מריחה מי יודע מה, הולכת ומכתימה עצמה בעצמה, ספוגת ריח גוף שקדח וקפא, והפשיר וקדח שוב, הזיות ותקוות, רעד וזיעה. אזור חופשי ממלחמות. מעט מנוחה. "כשאני חולה עוזבים אותי בחדר לנפשי", כתבה. ובאמת שם הייתה, דביקה, ריבונית... היא הניחה את העט על הדף העקום, כי הכינה שיעורים כנגד הכר, במיטה, והתפעלה מהמילה החדשה שצדה בשיעור האחרון באזרחות, טרם המשיכה לכתוב.

אהבה את התיכון שאליו הוגלתה. או גורשה. הייתה בו חירות. מורים שטרחו על הדוקטורט שלהם באוניברסיטת תל-אביב, ובאו לחלטר ולהתפרנס אצלן בבקרים. הם לימדו אותן בשמש בחצר, או תוך כדי שיטוטים ברחובות, בכיכר, בשדרה, בבית המשפט, במוזיאון השכן, ובמעבדה הקרה והתת-קרקעית שקרצה ספירת ונוזלים זרחניים שליד הגינה הגדולה בדובנוב... כל יום שהחסירה, אם קדחה לפעמים, חשה שמחלתה רק גברה. וכשירד לה החום הייתה מתקשרת מדירת השכנים לבת הנוספת שגרה כמוה בצ'חצ'חלנד, (ארץ שגבולותיה בין בת-ים לחולון, ואשר למדה עליה מיושבי המדרגות שכבר הפחידוה פחות), ושותה את סיפוריה, על הצחוקים, התעלולים וחקייוי המורים, כאילו היו סירופ מתוק נגד שיעול.

בסוף-בסוף גם לקחה שיעורים.

היא חזרה אליהם עתה ומחקה הכול לאחור. מה זה בכלל? השטויות שכתבה... קודם כול, צריכה הייתה לכתוב את המלים המובנות מאליהן, המשעממות: גלות כמובן, עוולה, אולי אפילו שואה. היא בלעה את הגוש שנוצק בגרונה בשל השכיבה העוברית, ואז התרוממה בחלקה וכמעט נקבה בדף: כן, שואה, ובטח זאת המיופייפת: אובדן ערכים. לפתע חשה עצמה זולה. דבק אמיתי מכף רגל ועד ראש. אוף, מהמורה החדשה ציפתה ליותר...

היא חייכה כשחשבה כמורה, ועוד זאת, החדשה, שנראתה כאילו גורשה מספר האגדות של האחים גרים. והלוא כבר ציפתה מעצמה, בשלב הזה, של הלימודים, לקצת מעשיות: לדבוק בלשון הרגילה, בכללים, להתייחס לזמנים...

היו תאריכים בעולם (כל המחברת הייתה בלי), היו מועדי מבחנים. והיא חייבת להבדיל בין מה שאפשרי למה שלא, לקחת בחשבון את כל הסימנים. גם המציאות סיפרה סיפורים. אחדים גרמו לרגליה להתנדנד גם כשהייתה בריאה. היא הלכה אל וחזרה מ בתוך סוגריים מרקדים. פה נחתו על ראשה כקורות. שם הסתחררו מולה כקירות מצוירים. כהבטחות. או שקרים. ובכל זאת עיסת הימים שבהם למדה, צחקה, חלטה, או טרחה על השיעורים עד ששחררה הביתה כבלון שאיבד אוויר, לא יצרה דבר, פשוט מפני שדבר לא היה אמור להיווצר. כלומר, לעסה כעת את העט, כמה זמן עבר מאז שהמנהלת אמרה שידברו שוב, והיא כבר פחדה שמא תיזכר?

פתחה במתקפת איקסים על איקסים לרוחב הדף; שרשרת גדולה, מימין לשמאל, ומשמאל לימין, להפריד בין החולמת לזו החולה. היא תכננה לחזור מחר לתיכון. בריאה. אולי חלטה בכלל מגעגועים? מעצם החידוש של קיום ההנאה? וגם התאפקה ולא עשתה מאף אחד מהם מגן דוד, או בית מקושקש רעפים, או סתם שרשרת יהלומים, גיחכה, בכדי שלא לצאת מהריכוז. אחר-כך שאפה אוויר באלכסון, ושבה וקראה את השאלה של המורה לספרות שאהבה ספרות, עד כדי כך שלימדה אותן לחשוב.

"מהי המילה/המחשבה המפתיעה שמופיעה בתודעת המספר הלוחם למראה גירוש המקומיים בסיפור "חירבת חיזעה" מאת ס.זיהר, ומדוע? והאם אתה יכול לסמן מילה/מחשבה נוספת שעלתה בדעתך באופן ספונטאני בעת הקריאה? (לשאלה האחרונה הקדש תשובה בת עשר שורות, או הרחב וכתוב חיבור)."

נאנחה, ושבה ונסחפה לחלק החופשי. כי היו עוד מילים, עם איזו אסוציאציה מטורפת שהיא כפתה על הנושא באופן אישי. פתאום הצטמררה: ה"אסוציאציה", ואולי ה"קונוטאציה", שוב התבלבלה, היו ירושה מהמורה הקודמת ששנאה את מקצועה. עוד מושגים שפתחו שקר חדש, מוצא פחדני, ומבלי להרגיש נופפה לפתע בעט. אבל המילים הללו: יתמות. בדידות. ריקנות... התחושה שהמספר נותר לבד בעולם, בן בלי בית, בלי מדינה... שאין לו מקום, מלבד בסיפור. אבל לא כתבה. הכי מהכול חשדה במילה הזדהות. חשדה בעצם בכל מילה. ורק רכנה והסיטה את הכלב שכמה לרדת ובה להתחכך עכשיו כנגד מיסתה. מה איכפת לו שהיא חולה?! מה עסקו שהוא לבדו מוטל על צווארה, שהוא פה בכלל על תנאי...

ספוג-אהבה שב ודחף את פני הפרווה המחורצות דמעות שלו תחת זרועה שעל הכר, והצליח להניף את המחברת שנאבקה להציל מפילה בטיפשות כאילו תתנפץ. היא רטנה לעברו שיפסיק, שיתנהג. והדפה בו שנית, וכבר לא רצתה יותר לענות ולפתח שום דבר. וסגרה את המחברת וקמה לכדי ישיבה. ושוב הרחיקה את הכלב שבתסכולו רחרח את ערוותה, ואמרה מפגר, והתרוממה עם הסחרחורת, ואמרה: בסדר בוא, ופתחה בהתרסה את דלת חדרה בכדי לצאת בריאה אל המערכה, או לפחות לא-חלושה כל כך, ולהינגף...

ריח הקפה המורתח בחלב, ריח זיעת אביה, ריח הגוף המתוק ומלוכלך של אמה, ריח הציפורים החריף שמן השוכך, ריח הדירה שנדרה לפעמים ברוח המערבית או המזרחית מתדר לחדר עם סלילי המוך הדבוקים פרווה ונוצות, ריח הנזירה המגיחה ממאורתה... את הכלב לא הריחה על אף שהצחין, אולי בגלל ההרגל או האהבה; זאת שאין לה תנאים. באחרון כבר תרחיב מחר, באופן ספונטאני, לפני הצלצול או בהפסקה. ואולי אפילו בעל-פה, בשיעור אם תישאל. זאת אומרת, אם לא יהיו צחוקים... כי ידעה שיהיו. הבית ההוא היה עליז. משכר. ממכר, היא חזרה לשחק... עד עכשיו התפלאה על אפשרויות קיומה של תודעה שמחה בעולם, אפילו חלקית. ולא שסיפרה לעצמה סיפורים כעת. סיפר לה התיכון, מה שסיפר.

חגרה לצווארו את השרשרת שלנה עמה, דרך קבע, תחת הכר, בגלל הפחדים, ואמרה שהכי טוב יהיה לה להמשיך באוטובוס, תענה מחר

באוטובוס, אם ימצא לה מקום ישיבה. מה יש כאן בכלל להרחיב (עצלותה הייתה סודה). וכשחזרה כושלת עם הכלב, נפלה מחדש למיטה והמשיכה לקרוא בספר כולו. "השבוי" ו"שיירה של חצות", ומה שאחריו, ושוב הראשון, מחדש. כל המוזיקה שניגנה לה הלשון ששום אדם לא דיבר בה מעולם, אפילו לא היא, ובכל זאת סיפרה לה סיפור. מיתרים על מיתרים שזהרו.

למחרת באוטובוס התפנה מקום ישיבה רק כשחצו את דרך סלמה, איפה שפעם הייתה יורדת בכל יום רביעי אחר הצהריים, והולכת לבית סבתה בעבור נזיד של אהבה אנושית. ופתאום כבר לא התחשק לה כלום. היא כרעה בתשישות על המושב, לקחה את העט שנאבקה למוצאו בשק שנשאה, והביטה בשיעורי הבית בעוינות. בתשובותיה המחוקות למחצה במיאוס. כל אחת מן המלים שהתבקשה למשות מהסיפור, הישר מקרום הסיפור, צפו עתה מלפניה כשמן על דף. פליטות. עקורות. לא ראיות לשום הבטחה. חולות לתמיד. ומפני שהתגעגעה למוזיקה, לריבונותה, העבירה לפחות את פניות השאלה מהגדה הרעועה שעליה ניצבו אל חברתה: את יכולה... בדעתך... הקדישי... הרחיבי... כתבי. ואחר סימנה ווי מטופש בצידן כמורה, לאות שטוב, שהוקדשה מחשבה.

רגע... לא. חזרה לאחור והפכה בדעתה אם למחוק את "המקומיים" הצולע, ככלות הכול, של המורה הטובה, ולכתוב באומץ. במדויק. או לפחות בכבוד: בני המקום. אלא שפתאום לא רק שחלשה מאוד, גם נכנסו לרחוב המוכר שהרחיב את ליבה.

היא צלצלה בתחנה השלישית של איבן גבירול, וירדה נערה עם סחרחורת קלה מבת-ים. צועדת כבר רק חצי נזירה בשדרה. חולצת בית הספר הרכוסה אך צמודה, הג'ינס החדשים שהתאמצה לקנות. הולכת ומתבסמת מן ההתראות הקרובה. השיבה. עד שנזכרה שלא התפנתה לפתח שום דבר, נניח את התיבה הסגורה: אהבה. אפילו כלבית. אז מה. שבעצם לא הכינה את שיעורי הבית. לא הכינה שיעורים כלל! שלא השלימה שום חוסרים.

ועל אף שראתה שתי בנות מהכיתה צועדות לא הרחק מלפניה, "הקדישי" ו"הרחיבי", צחקקה כעת בינה לבינה, ויכולה הייתה לצעוק: חכו, והן היו מחכות בטח, ומנפנות לשלום, ואפילו מפטירות אודותיה בדיחה, ודווקא בחיבה – העדיפה לצעוד אחריהן את מה שנשאר מהדרך, בשקט. לבד. כי

אפשר בלי אהבה. בלי תשומת לב. אפשר אפילו שיעורי בית בלי בית. מה היא צריכה ככה לחשוף?

”קצרה רוחי אל שעה שמתחילים דברים מדומים לי אחרת, ואיני רוצה להיות ניפלה בכלום מכולם. סופו של דבר תמיד מפח-נפש. כל סדק של-מה-בכך נבעה ונפער ומתחיל צועק. לקחתי עצמי ושתקתי חזק”, זכרה בעל-פה מתוך הסיפור. הספרות פלשה לה לתוך החיים, שכשלעצמם לא היו שווים יריקת מחשבה. הספרות עצמה הייתה מלחמה. היא תגיד שהייתה חולה. היא הייתה. זאת האמת.

* קטע מתוך הנובלה “ספרא” מהספר “בת המקום” (רומן קצר ונובלה), שיראה אור באביב 2014 בעריכת פרופ' יגאל שוורץ ובהוצאת כנרת.